

ALGEMEEN BEELD DIERENRECHTENACTIVISME

1. Aanleiding

Het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN) heeft zich tot de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst gericht met de vraag om een algemeen achtergrondverhaal te vervaardigen over milieu- en dierenrechtenactivisme. Dit naar aanleiding van de moord op de heer Fortuyn, waarbij de dader door de media direct in deze hoek werd geplaatst.

2. Inleiding

Naar het zich nu laat aanzien is Nederland op 6 mei jongstleden geconfronteerd met een politieke moord. Hoewel het onderzoek naar de verdachte van de moord en diens motieven nog in volle gang is, wordt met name door de media gekeken naar het linkse activisme als zijnde de omgeving, van waaruit de moord zou zijn gepleegd. Naast aanwijzingen over het motief ontbreken voorts aanwijzingen dat er bij de aanslag sprake zou zijn geweest van regie of dat de dader in georganiseerd verband met anderen zou hebben samengewerkt.

Bij bestuurders, politici, media en burgers bestaan doorgaans allerlei vragen en opvattingen over het politiek extremisme in Nederland. In het geval van de moord van 6 mei komt een onderdeel hiervan, het dierenrechtenactivisme, om de hoek kijken. Hierover wordt u in deze notitie, vanuit het perspectief van de AIVD, geïnformeerd. Omdat via de "werkgever"¹ van de dader enige overlap met het milieuactivisme bestaat, wordt hierop kort ingegaan.

3. Milieuactivisme

De dader van de moord op de heer Fortuyn werd door een landelijk ochtendblad direct betiteld als "milieu-radicaal". In feite heeft Nederland sinds 1997 in dit kader geen geweldadige activiteiten meer beleefd. In de jaren daarvoor was wel sprake van grote materiële schade op het gebied van werkzaamheden aan de infrastructuur. Met name in het geniep opererende cellen van het Earth Liberation Front (ELF) waren verantwoordelijk voor deze schadelijke activiteiten, ook in de vorm van enkele bomaanslagen tegen vestigingen van Franse banken in Amhem en tegen het aldaar gevestigde hoofdkantoor van chemiegigant BASF.

Sindsdien is er slechts, in afnemende mate, nog sprake van activiteiten van het veel minder radicale Groen Front, dat overigens toch grote economische schade heeft toegebracht onder het motto "saboteren door vertragen".

4. Dierenrechtenactivisme

Het dierenrechtenactivisme in Nederland is zowel divers als diffuus te noemen. Het wordt vanuit verschillende invalshoeken bedreven en soms ook is bij acties sprake van overlappingsen en onduidelijke gelegenheidscoalities. Het totale dierenrechtenactivisme omvat enige honderden personen. Slechts enkele tientallen personen houden zich bezig met de meer radicale vormen. Dierenrechtenactivisten zijn in meerderheid a-politiek en handelen slechts vanuit het feit dat zij erg zijn begaan met dieren, die op enigerlei wijze leed wordt berokkend. Het gaat om "politiek-neutrale" activisten van diverse pluimage die niet, in klassiek links-activistische zin, politieke schade of wijziging willen tot stand brengen aan het democratische bestel. Wel willen zij met hun objectgerichte acties (dierbevrijdingen, vernielingen, ontvreemding van boekhouding) invloed uitoefenen op de politieke besluitvorming, waar het gaat om dierenrechtenbeleid.

¹ De Vereniging Milieu Offensief (VMO) is een bureau dat juridische procedures aanspant tegen vermeende wantoestanden in de bio-industrie, meer specifiek in de veterinaire sector.

[REDACTED]

Daarnaast zijn er ook enkele rechtse dierenrechtenactivisten die soms een eigen "geuzennaam" hebben, maar ook als cellen binnen het Dierenbevrijdingsfront (DBF) en het Animal Liberation Front (ALF) actief zijn. Andere actievoerders daarentegen handelen vanuit links-politieke motieven, waarbij zij de onderdrukking en uitbuiting van mensen in de derde wereld op één lijn stellen met het leed dat dieren wordt aangedaan.

Een andere maar wel belangrijke categorie zijn de aanhangers van straight edge, een stroming onder jongeren waarvan de harde kern zich onder meer bezighoudt met dierenrechten maar ook met verzet tegen abortus. Zij houden zich verre van genotmiddelen, zijn tegenstander van afwijkend seksueel gedrag en stellen veganisme als uitgangspunt.

4.1 Geschiedenis

In de jaren tachtig van de vorige eeuw had Nederland vooral te maken met activiteiten van het Dierenbevrijdingsfront (DBF). Het ging hier om (a-politieke) activisten die niet, zoals boven reeds vermeld, politieke schade wilden tot stand brengen aan het democratische bestel. Zij wilden met hun objectgerichte acties invloed uitoefenen op de politieke besluitvorming, waar het gaat om dierenrechtenbeleid.

Af en toe was er een actie van linkse, politiek-gemotiveerde, dierenrechtenactivisten, met name vanuit anti-imperialistische invalshoek. Een goed voorbeeld is hier het uitvoeren van vernielingen bij McDonalds, dat wordt beschuldigd van milieuvernietiging in met name de regenwouden. (Hout wordt gekapt ten behoeve van aanplant van diervoedergewassen.)

Eind jaren tachtig werd door steeds meer groeperingen aandacht besteed aan zaken als het fokken van pelsdieren en het doen van dierproeven. Sommige, bijvoorbeeld Stichting Lekker Dier, richtten zich eerder op biologische manipulatie (modificatie).

Aan het eind van de vorige eeuw trok naast de jarenlang, met name op de Veluwe, actieve Rode Haan het Right Animal Treatment / Animal Justice Front brandstichtend door Nederland. Deze laatste, uit slechts twee activisten bestaande, actiegroep werd gearresteerd en tot lange gevangenisstraf veroordeeld.

In de loop van bedoelde jaren negentig zagen wij tevens een zekere commercialisering van het activisme. Het DBF maakte plaats voor de van oorsprong Amerikaanse People for the Ethical Treatment of Animals (PETA). De van het DBF overgekomen directeur bracht echter te weinig geld in het laatje en werd ontslagen. Na DBF en PETA ging hij vervolgens verder binnen Een Dier Een Vriend (EDEV). Deze groepering zou als voornaamste mikpunt het in Rijswijk gevestigde Biomedical Primate Research Centre (BPRC) kiezen, waar dierproeven op primaten worden uitgevoerd. In deze activiteiten zag een deel van de dierenrechtenactivisten rond de millenniumwisseling aanleiding om zich veel radicaler te gaan opstellen. Hierbij werd een voorbeeld genomen aan het – deels zeer gewelddadig en op personen gericht – activisme in het Verenigd Koninkrijk.

In hun niet aflatende strijd tegen dierenleed hebben begin 2000 Britse dierenrechtenactivisten de, eveneens niet politiek-gebonden, groepering Stop Huntingdon Animal Cruelty (SHAC) opgericht. Deze organisatie richtte zich met name op het (ook met gewelddadige middelen) bestrijden van bedrijven, die zich bezighouden met allerlei dierproeven. Zij kozen wekelijks een bedrijf uit, plaatsten namen en (privé-)adressen van onderdelen en medewerkers op internet en riepen op tot allerlei acties. Dit leidde tot ernstige inbreuken op de persoonlijke levenssfeer. Sommige directeurs hebben inmiddels permanent hun intrek genomen in hotels. Het Britse Huntingdon Life Sciences (HLS), een commercieel biofarmaceutisch bedrijf, was voor de activisten dé personificatie van alle kwaad en dit bedrijf wordt langzamerhand door hen te

gronde gericht. Dit deden zij niet alleen door onophoudelijke acties en antireclame tegen de onderneming, maar ook door het bedreigen en soms ook metterdaad aanvallen van directie en medewerkers. Aantasting van de fysieke integriteit was hier zonder meer aan de orde.

Het Biomedical Primate Research Centre in Rijswijk genoot de laatste jaren veel aandacht van Nederlandse (en buitenlandse) dierenrechtenactivisten, die door allerlei acties trachtten de bedrijfsvoering onmogelijk te maken. Steeds meer werden de acties van dierenrechtenactivisten tegen het BPRC de Nederlandse equivalent van acties tegen genoemd HLS. Daar hebben de medewerkers letterlijk en figuurlijk aan den lijve ondervonden dat Britse dierenrechtenactivisten desnoods over lijken willen gaan: het verzenden van bombrieven maakt in het Verenigd Koninkrijk steeds vaker deel uit van de modus operandi.

In oktober 2000 werden medewerkers van het BPRC door middel van in Den Haag en op internet verspreide aanplakbiljetten (voorzien van foto's en adressen) openlijk aan de kaak gesteld. Dit leidde bij verschillende personen tot bedreigende situaties in de woonomgeving.

Tijdens de jaarwisseling, nieuwjaarsnacht 2001, hebben (Nederlandse), zich Animal Rights Militia (ARM) noemende, dierenrechtenactivisten bij BPRC een poging ondernomen om apen te bevrijden. Dit mislukte echter vanwege een confrontatie met bewakingspersoneel. Het activistenblad Ravage kreeg een claim toegespeeld waarin onder meer een waarschuwing was opgenomen aan het adres van BPRC-medewerkers: *'Na jaren van mishandeling is nu de tijd gekomen dat jullie gestopt worden. De wrede praktijken van het BPRC worden niet meer getolereerd. De tijd van geweldloze actie is voorbij. Wees gewaarschuwd'*.

De naamkeuze gaf een extra dimensie aan de dreiging: de Animal Rights Militia geldt in de Angelsaksische landen als de uiterst gewelddadige tak van het Animal Liberation Front. Men schrikt bijvoorbeeld niet terug voor lichamelijk geweld in de vorm van (scheermes)bombrieven.

5. Activistische piramide

Zoals dat ook geldt voor andere aandachtsgebieden op activistisch terrein kan het dierenrechtenactivisme worden weergegeven in de vorm van een piramide, waarvan de basis wordt gevormd door gematigde bewegingen en groeperingen; het middenstuk door burgerlijk ongehoorzame groeperingen en de top door radicale cellen en individuen. Verondersteld mag worden dat van de in de gematigde basis actieve personen een kleine tien procent tevens actief is in het burgerlijk ongehoorzame middendeel. Van deze activisten zal een enkeling zich niet neer willen leggen bij de daar gehanteerde actiemethoden. Deze kleine minderheid zal deels zeer gewelddadige acties, ook persoonsgerichte, ondernemen tegen het door haar geconstateerde dierenleed.

De voornaamste groeperingen treft u hieronder aan:

- gematigde basis: Dierenbescherming / Faunabescherming, Anti Bont Comité, Wakker Dier, SOS Dier, Bont Voor Dieren, Animal Defense League (ADL), Stichting Lekker Dier, Compassion In World Farming (CIWF), AVS (Anti-Vivisectie Stichting) Proefdiervrij, Alle Dieren Vrij en eventueel de procedureel en juridisch werkzame Vereniging Milieu Offensief (VMO);
- burgerlijk ongehoorzame middendeel: Een Dier Een Vriend, Burgerinitiatief, Animal Rights Activists, Animal Rights Militia en actiegroep Koen;
- radicale top: (cellen van het) Dierenbevrijdingsfront, Animal Liberation Front en Rode Haan.

De kans is overigens meer dan slechts theoretisch aanwezig dat dierenrechtenactivisten soms de ene, dan weer een andere actienaam kiezen. Zo heeft de ALF-Supportersgroep (ALF-SG) onlangs een claim gelegd op het (tijdelijk) gebruik van de naam Animal Defense League (ADL).

6. Conclusie

Er dient een duidelijk onderscheid gemaakt te worden tussen activiteiten van milieuactivisten en die van de, voor een deel veel radicalere, dierenrechtenactivisten.

De nogal gemakkelijk te leggen link tussen (ultra) links activisme en dierenrechtenactivisme is minder logisch dan verondersteld. Ook de aanhangers van straight edge, die feitelijk politiek neutraal zijn, worden vaak gekraakt en worden dan ook aangemerkt als "krakers". (In de praktijk worden zij door de buitenwacht dan aangemerkt als links).

De bij sommigen levende ideeën dat groeperingen als ALF en DBF een linkse oorsprong hebben zijn niet correct. Temeer daar oudgedienden van het Britse ALF nog steeds een vinger in de pap hebben, kan daar de (extreem) rechtse component niet worden verwaarloosd. Het DBF kent een a-politieke afkomst. Het dierenrechtenactivisme is veeleer een vergaarbak van allerlei actievoerders: zowel (ultra) linkse als (extreem) rechtse maar ook a-politieke maken er deel van uit. Aan de laatste categorie zal mogelijk worden getrokken om haar te doen belanden in het rechtse dan wel linkse kamp.

Linkse en rechtse dierenrechtenactivisten kunnen te eniger tijd binnen het gezichtsveld komen vanwege hun overige (politieke) activiteiten. A-politieke, veelal in heimelijke cellen opererende actievoerders kunnen de dans ontspringen, omdat hun "kop onder het maaiveld" blijft. Een voorbeeld van deze categorie is mogelijk de dader van de aanslag op Pim Fortuyn.

Analoog aan de situatie in het Verenigd Koninkrijk is hier sinds enige tijd sprake van geweld tegen personen. Een escalatie op dit gebied kan niet langer worden uitgesloten.

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, 14 juni 2002



[REDACTED]